

О. Л. ЮДИЦЬКИЙ

Олександр Леонідович Юдіцький, здобувач Київського національного університету імені Тараса Шевченка

## ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУР ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Відповідно до ст. 12 Закон України «Про здійснення державних закупівель» закупівля товарів, робіт та послуг за державні кошти може здійснюватися шляхом застосування однієї із таких процедур: відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінних пропозицій, попередня кваліфікація учасників та закупівля в одного учасника.

Вказані процедури регламентують механізм відбору учасників державних закупівель, який визнається фундаментальним фактором, що визначає ефективність всього процесу закупівель. Використання ефективного механізму відбору допомагає заощадити значні грошові засоби, а також досягнути інших позитивних ефектів. За оцінками фахівців, саме торги є тим ефективним механізмом, який дає змогу досягти мети здійснення державних закупівель – задоволення державних потреб при максимальній економії та ефективності використання державних коштів<sup>1</sup>. Зазначене і обумовлює актуальність досліджуваної теми.

Частково науково-теоретична розробка даної проблематики здійснювалася такими науковцями, як: О. А. Поліводський, / І. П. Сафонов, О. Г. Турченко. Проте, в науковій господарсько-правовій літературі дана проблема є взагалі недослідженою і потребує ґрунтовного аналізу.

Метою статті є дослідження особливостей правового регулювання процедур державних закупівель в Україні.

Сутність торгів полягає в тому, що одна із сторін вступає в договірні відносини з тим, хто пропонує найвигідніші умови<sup>2</sup>. При здійсненні державних закупівель, на нашу думку, найвигіднішими умовами слід вважати умови, що визначають максимальну економію та ефективність витрачання державних коштів. Необхідно зазначити, що доктрина господарського права відносить торги до так званих нетрадиційних, конкурентних способів укладення господарських договорів, функціонування яких зумовлено існуванням механізму ринкової конкуренції<sup>3</sup>.

Безпосередньо процедура проведення торгів врегульована розділом 4 (процедура відкритих торгів) та розділом 5 (процедура двоступеневих торгів) Закону України «Про здійснення державних закупівель». Проте для належного здійснення державних закупівель (насамперед торгів) законодавець встановив загальні вимоги, дотримання яких забезпечує легітимізацію процедури закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти.

Вважаємо, щодо основних ознак такої легітимізації (забезпечення належного, законодавчо встановленого порядку здійснення державних закупівель) слід віднести:

дотримання принципів здійснення закупівель, які встановлені ст. 3 Закону України «Про здійснення державних закупівель», а саме: добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія та ефективність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників, зміст якого розкрито у ст. 5 Закону України «Про здійснення державних закупівель». Згідно із зазначеною статтею вітчизняні та іноземні учасники беруть участь у процедурах закупівель на рівних умовах. Замовник не може встановлювати дискримінаційні вимоги до учасників; об'єктивна та неупереджена оцінка пропозицій конкурентних торгів; запобігання корупційним діям і зловживанням. Крім того, Законом встановлено обов'язок замовника дотримуватися мовного принципу під час проведення процедур закупівель. Згідно зі ст. 15 Закону України «Про здійснення державних закупівель» усі документи, що готуються замовником, викладаються українською мовою, а також за рішенням замовника одночасно усі документи можуть мати автентичний переклад іншою мовою. При цьому визначальним є текст, викладений українською мовою. 2) обов'язковість планування закупівель відповідно до річного плану (який надсилаються Державній казначейській службі України) та фінансового плану, кошторису, які надсилаються до Уповноваженому органу протягом п'яти робочих днів з дня їх затвердження;

3) неможливість поділу предмета закупівлі на частини з метою уникнення проведення процедури відкритих торгів або застосування Закону України «Про здійснення державних закупівель»;

4) обов'язковість оприлюднення інформації про закупівлю за встановленою формою як на веб-порталі Мінекономрозвитку України, так і в офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель. Відповідно до ч. 2 ст. 10 Закону України «Про здійснення державних закупівель» інформація, розміщена на веб-порталі Уповноваженого органу, повинна відповідати інформації, яку опубліковано в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель. При цьому, у разі коли інформація, розміщена на веб-порталі Мінекономрозвитку України, містить відомості, що відрізняються від тих, які опубліковано в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель, автентичною

вважається інформація, опублікована в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель. Інформація про закупівлю публікується в інформаційному бюлетені «Вісник державних закупівель» та на веб-порталі Мінекономрозвитку України безоплатно. Відповідно до ч. 4 ст. 10 вказаного Закону оголошення про проведення процедури закупівлі та про результати процедури закупівлі обов'язково додатково розміщуються у міжнародному інформаційному виданні з питань державних закупівель та на веб-порталі Мінекономрозвитку України англійською мовою, якщо очікувана вартість закупівлі перевищує суму, еквівалентну: для товарів – 200 тисячам євро; для послуг – 300 тисячам євро; для робіт – 500 тисячам євро. Відповідно до Наказу Міністерства економіки України від 28 липня 2010 р. № 932 «Про визначення офіційного друкованого видання з питань державних закупівель, міжнародного інформаційного видання з питань державних закупівель та веб-порталу Уповноваженого органу з питань закупівель»<sup>4</sup> офіційним друкованим виданням з питань державних закупівель є інформаційний бюлетень «Вісник державних закупівель», веб-порталом Мінекономрозвитку України у сфері закупівель є офіційний загальнодержавний веб-портал «Державні закупівлі» за адресою в мережі Internet: [www.tender.me.gov.ua](http://www.tender.me.gov.ua), міжнародним інформаційним виданням з питань державних закупівель визнано міжнародне друковане видання «Announcer of the public purchasing»;

5) обов'язковість утворення замовником комітету з конкурсних торгів для організації та проведення процедур закупівель, в порядку та на умовах передбачених ст. 11 Закону України «Про державні закупівлі»;

6) обов'язковість відповідності учасників або учасників попередньої кваліфікації кваліфікаційним критеріям, що повинно бути підтверджено документально. Згідно з ч. 2 ст. 16 Закону України «Про державні закупівлі» для участі у процедурах закупівель учасники повинні мати кваліфікаційні дані, які відповідають таким критеріям: наявність обладнання та матеріально-технічної бази; наявність працівників відповідної кваліфікації, які мають необхідні знання та досвід; наявність документально підтвердженого досвіду виконання аналогічних договорів; наявність фінансової спроможності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, довідка з обслуговуючого банку про відсутність (наявність) заборгованості за кредитами.

Наведені ознаки легітимізації державних закупівель, при їх належному дотриманні у разі проведення процедур державних закупівель, на наше переконання, сприятимуть створенню конкурентного середовища і запобіганню проявам корупції у цій сфері, розвитку добросовісної конкуренції та забезпеченню раціонального і ефективного використання державних коштів.

Як зазначалося, торги є ефективним та зручним механізмом одержання найкращих пропозицій від осіб, які беруть у них участь. Однак розгляд цього механізму вченими та практиками обмежується лише особливостями проведення торгів у тій чи іншій галузі, а комплексного дослідження торгів, як і закріплення єдиного поняття та єдиних правил проведення торгів законодавчо, не здійснено. Обсяг цієї роботи не дає змоги дослідити всі проблеми правового регулювання торгів, проте необхідно звернути увагу на наступне.

Державні закупівлі є лише однією зі сфер, де застосовуються процедури торгів. Відповідно до чинного законодавства, торги проводяться також в рамках процедур банкрутства, виконавчого провадження, при приватизації державного та комунального майна, а також в інших сферах. Проте, як слушно зазначають науковці<sup>5</sup>, недоліком правового регулювання є відсутність єдиного нормативно-правового акта, що регулює порядок проведення торгів.

Отже, на сьогодні у спеціальній юридичній літературі різної галузевої приналежності під торгами розуміється або спосіб розміщення замовлень на закупівлю для державних потреб, або спосіб укладення договору (вступу в договірні відносини) шляхом проведення конкурентного відбору. На нашу думку, поняття торгів у сфері здійснення державних закупівель можна визначити як *законодавчо врегульовану процедуру вступу в договірні відносини шляхом проведення конкурентного відбору серед певного кола претендентів через оцінку їх пропозицій і виявлення переможця з метою укладення з ним договору про закупівлю*.

З огляду на викладене, пропонуємо внести зміни до п. 31 ст. 1 Закону України «Про здійснення державних закупівель», виклавши його в наступній редакції:

«31) торги – законодавчо врегульована процедура вступу в договірні відносини шляхом проведення конкурентного відбору серед певного кола претендентів через оцінку їх пропозицій і виявлення переможця з метою укладення з ним договору про закупівлю».

Чинне законодавство України поділяє торги на два види: 1) відкриті та 2) двоступеневі. Відмінність двоступеневих торгів від відкритих полягає у тому, що двоступеневі торги проводяться в два етапи. Що ж стосується безпосередньої процедури проведення відкритих та двоступеневих торгів, то вони є ідентичними. Так, відповідно до частини ч. 1 ст. 34 вказаного Закону двоступеневі торги проводяться в порядку, передбаченому для процедури відкритих торгів.

Процедура проведення відкритих торгів чітко врегульована розділом IV Закону України «Про здійснення державних закупівель». До обов'язкових етапів організації і безпосереднього здійснення відкритих та двоступеневих торгів, на нашу думку, слід віднести:

етап інформування про проведення процедури відкритих торгів;

етап отримання документації конкурсних торгів;

етап забезпечення і подання пропозицій конкурсних торгів та забезпечення виконання договору про закупівлю;

етап розкриття пропозицій конкурсних торгів, розгляду, оцінки та відхилення пропозицій конкурсних торгів;

етап відміни замовником торгів чи визнання їх такими, що не відбулися;

етап акцепту пропозиції конкурсних торгів та укладення договору про закупівлю.

На нашу думку, практичне значення наведеного поділу процедур на шість етапів та їх аналіз допоможуть заповнити прогалини правового регулювання, що виникають на кожному із них, і досягти належного рівня державного регулювання при здійсненні процедур відкритих та двоступеневих торгів.

Викладене доводить, що саме торги є ефективною процедурою державних закупівель, вказане підтверджується і нормою Закону України «Про здійснення державних закупівель» (ст. 20). Крім того, практики визначають, що за період з 2001 р. по 2010 р. частка відкритих торгів у процедурі державних закупівель зростає на 72,8 відсотків<sup>6</sup>. Вказане свідчить про ефективність саме такої процедури закупівель товарів, робіт та послуг за державні кошти. Використовуючи державні закупівлі як інструмент державного регулювання, держава залучає потенціал приватного підприємництва до забезпечення стійкого економічного зростання та до вирішення актуальних соціально-економічних завдань.

Саме тому держава повинна забезпечити для таких суб'єктів добросовісну конкуренцію серед учасників, відкритість та прозорість всіх процедур закупівель, недискримінацію учасників, запобігання корупційним діям і зловживанням, що, на нашу думку, можливо забезпечити виключно при застосуванні торгів як процедури державних закупівель.

Відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» закупівля товарів, робіт та послуг за державні кошти (окрім відкритих та двоступеневих торгів) може здійснюватися також шляхом застосування наступних процедур: 1) запит цінкових пропозицій; 2) попередня кваліфікація учасників; 3) закупівля в одного учасника (ч. 1 ст. 12). Кожен із вказаних видів процедур державних закупівель характеризується особливостями порядку проведення та специфікою правового регулювання.

Стаття 35 Закону України «Про здійснення державних закупівель» регламентує, що у сфері державних закупівель замовник здійснює закупівлю шляхом застосування процедури *запиту цінкових пропозицій* щодо товарів і послуг, для яких існує постійно діючий ринок, за умови, що їх вартість не перевищує 200 тисяч гривень.

Для отримання цінкових пропозицій замовник надсилає запит не менше ніж трьом учасникам та в день надсилання запиту передає його для публікації до державного офіційного друкованого видання з питань державних закупівель. Під час проведення вказаної процедури пропозиції мають право подавати всі заінтересовані особи. Строк подання учасниками цінкових пропозицій, так само як і при процедурі відкритих торгів, встановлюється замовником, але не може бути меншим, ніж 10 робочих днів з дня публікації запиту цінкових пропозицій у державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель. Цінові пропозиції розкриваються у встановлений замовником час та за участі всіх учасників, що подали свої пропозиції.

Загальний строк для розгляду цінкових пропозицій та визначення переможця процедури закупівлі не повинен перевищувати п'яти днів з дня розкриття цінкових пропозицій. Переможцем процедури визнається учасник, який подав пропозицію, що відповідає вимогам замовника, зазначеним у запиті цінкових пропозицій, та має найнижчу ціну (ч. 4, ч. 5 ст. 35 Закону України «Про здійснення державних закупівель»).

Відповідно до ст. 36 Закону України «Про здійснення державних закупівель» після вибору найкращої цінової пропозиції замовник акцептує її в день визначення переможця. Протягом одного робочого дня з дня прийняття рішення про визначення переможця замовник зобов'язаний надіслати переможцю процедури закупівлі повідомлення про акцепт цінової пропозиції, а всім учасникам – повідомлення про результати процедури запиту цінкових пропозицій із зазначенням найменування та місцезнаходження учасника-переможця. Замовник укладає з переможцем договір про закупівлю відповідно до основних умов договору, зазначених у запиті, у строк не раніше ніж через п'ять робочих днів з дня публікації в державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель повідомлення про акцепт цінової пропозиції, але не пізніше, ніж через 14 днів з дня визначення переможця.

Практичний досвід роботи в сфері державних закупівель висвітлює актуальну проблему процедури запиту цінкових пропозицій. Вона полягає в тому, що не завжди учасник торгів, який запропонував найнижчу ціну, постачає продукцію високої якості. Враховуючи, що замовники не завжди ретельно підходять до опису предмета закупівлі, особливо в частині встановлення необхідних техніко-економічних параметрів, ця проблема набуває особливої актуальності. Для того, щоб в процесі порівняння цінкових пропозицій обрати дійсно найкращу, у запиті замовника слід докладніше визначати необхідні показники якості товару (послуги), що не завжди здійснюється через брак знань у членів комітетів з конкурсних торгів щодо специфіки предмета закупівлі. Особливо це стосується виробів, складних у технічному відношенні<sup>7</sup>.

Як правильно зазначає О. С. Мельник, для більш ретельного визначення якісних параметрів виробів, що закуповуються, можна рекомендувати такі групи показників якості товару (послуги): показники, що характеризують призначення виробу, сферу та умови його використання; екологічні показники, які характеризують рівень шкідливих викидів у навколишнє середовище, що виникають при споживанні або експлуатації продукції; ергономічні показники, які враховують комплекс властивостей людини, що мають місце при її контакті з виробами; показники надійності, тобто показники, що характеризують безвідмовність, довговічність, ремонтпридатність і збереження продукції та ін<sup>8</sup>.

Проте, на нашу думку, наведені вище групи не вичерпують всього різноманіття показників, які можуть характеризувати якість продукції. Чим складнішою є конструкція виробу, тим більше показників можуть характеризувати його якість. Крім того, слід мати на увазі, що кожен виріб має свої, характерні саме для нього, показники якості.

Слід зазначити також, що аналізована процедура є менш формалізованою, порівняно з іншими, та передбачає надсилання запиту не менш ніж трьом учасникам, які надають свої цінові пропозиції у запечатаних конвертах. Разом із тим ст. 36 Закону України «Про здійснення державних закупівель» передбачає обов'язковість публікації запиту цінових пропозицій. Таким чином, участь у запиті цінових пропозицій можуть брати не тільки запрошені учасники, а й усі заінтересовані особи, які отримали інформацію про закупівлю з публікації в державному виданні. З одного боку, це відповідає меті та принципам здійснення державних закупівель, оскільки стимулює добросовісну конкуренцію та запобігає проявам корупції. Проте, з іншого боку, в такій редакції процедура запиту цінових пропозицій майже нічим не відрізняється від відкритої процедури, тому, на думку деяких авторів, її застосування взагалі втрачає сенс<sup>9</sup>. Однак ми вважаємо, що, різниця все ж є, зокрема вона полягає в строках, порядку інформування про проведення процедур, порядку розгляду та оцінки пропозицій учасників тощо. Водночас, Закон України «Про здійснення державних закупівель» містить багато неточностей, що стосуються саме процедури запиту цінових пропозицій. Наприклад, незрозуміло, чи має учасник цієї процедури відповідати кваліфікаційним критеріям, визначеним законодавством про державні закупівлі. За визначеннями ч. 3–5 ст. 16 вказаного Закону кваліфікаційні критерії та перелік документів, що підтверджують інформацію учасників про відповідність їх таким критеріям, подаються в складі пропозиції конкурсних торгів, кваліфікаційної пропозиції або під час проведення переговорів з учасником (у разі застосування процедури закупівлі в одного учасника). Проте нічого не зазначено про цінову пропозицію.

*Процедура попередньої кваліфікації* застосовується у разі необхідності попереднього визначення кваліфікаційної відповідності, фінансово-економічного стану та технічних і організаційних можливостей учасника (ст. 37 Закону України «Про здійснення державних закупівель»).

У разі проведення попередньої кваліфікації учасників до подальшої участі у торгах (конкурсних торгах) допускаються всі учасники попередньої кваліфікації, які пройшли таку кваліфікацію, але не менше двох. Процедура попередньої кваліфікації учасників закупівель особливо часто застосовується щодо великих будівельних компаній, які виконують роботи, пов'язані з будівництвом різного роду споруд як промислового, так і непромислового характеру; до суб'єктів господарювання, що виконують капітальний ремонт споруд, комунікаційних мереж, устаткування тощо<sup>10</sup>. При виконанні науково-дослідних робіт, розробці проектів, різного роду консультативних послуг та ін. теж застосовується процедура попередньої кваліфікації учасників торгів.

Однією з головних проблем, що виникають при проведенні попередньої кваліфікації, є встановлення критеріїв здатності учасників торгів до виконання робіт і послуг, які є предметом закупівлі.

На думку О. С. Мельника, наведений у ст. 16 Закону, що аналізується, перелік кваліфікаційних критеріїв не гарантує високого рівня якості виконання робіт і послуг, які є предметом закупівлі. Для оцінки спроможності потенційних учасників торгів до якісного виконання робіт або послуг, що є предметом закупівлі, доцільно створити експертну комісію, яка б здійснювала кваліфікований супровід роботи комітетів з конкурсних торгів. Для цього слід залучати незалежних консультантів, які мають великий досвід роботи у відповідній сфері діяльності і можуть надавати професійні поради стосовно предмета закупівель. Доцільним є створення державної бази даних, яка могла б бути джерелом достовірної інформації про наявність кваліфікованих експертів у відповідних галузях економіки. Учасникам комітетів з конкурсних торгів має бути забезпечено вільний і безкоштовний доступ до цієї бази даних<sup>11</sup>.

Отже, Закон України «Про здійснення державних закупівель» визначає попередню кваліфікацію учасників як основний елемент процедури, в якій наступний етап торгів зазначається лише побічно (ч. 1 ст. 37, ч. 6 ст. 38 вказаного Закону). Крім того, ст. 38 передбачає як попередню кваліфікацію, так і елемент вибору переможця, а ч. 3 ст. 38 вимагає, щоб документатія, що направляється учасникам, включала технічні специфікації, умови виконання контракту, а також іншу інформацію, яка має значення тільки для наступного етапу – подання пропозицій.

Виділення попередньої кваліфікації учасників в окрему процедуру державних закупівель має наслідком внутрішню неузгодженість положень Закону України «Про здійснення державних закупівель». Наприклад, окремо визначені «учасники процедури закупівель» і «учасники попередньої кваліфікації», незважаючи на те, що попередня кваліфікація є однією з процедур закупівель, про що прямо зазначено в ч. 1 ст. 12 вказаного Закону. Неповною мірою визначено порядок правового регулювання відносин. Зокрема, у ст. 38 зазначено, що «далі процедура попередньої кваліфікації проводиться так само, як і процедура відкритих торгів», але на розсуд учасників торгів надано вирішення питання – з якої саме стадії відкритих торгів далі проводиться закупівля.

Таким чином, можна зробити висновок, що попередня кваліфікація учасників фактично не є процедурою закупівель, оскільки за її результатами не визначається безпосередній виконавець, а лише вибирається певна кількість учасників для проведення процедури відкритих торгів. На наш погляд, для уникнення такої неузгодженості доцільно було б внести відповідні зміни до Закону України «Про здійснення державних закупівель», а процедуру попередньої кваліфікації учасників назвати «відкриті торги із попередньою

кваліфікацією учасників». Водночас перевірка учасників на відповідність їх кваліфікаційним критеріям є частиною будь-якої процедури державних закупівель відповідно до ст. 16 вказаного Закону, тому видається необхідним конкретніше прописати в ч. 1 ст. 37 випадки застосування відкритих торгів з попередньою кваліфікацією учасників як окремої процедури або вилучити цю процедуру як таку.

*Закупівля в одного учасника* – це процедура, відповідно до якої замовник укладає договір про закупівлю з учасником після проведення переговорів з одним або кількома учасниками та акцепту пропозиції переможця процедури закупівлі в одного учасника (ст. 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель»).

Замовник під час проведення переговорів вимагає від учасника подання ним підтвердженої документально інформації про відповідність учасника кваліфікаційним вимогам та протягом трьох робочих днів з моменту прийняття рішення про застосування процедури закупівлі в одного учасника забезпечує публікацію у державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель та розміщення на веб-порталі Уповноваженого органу інформацію про застосування процедури закупівлі в одного учасника. Обґрунтування застосування процедури закупівлі в одного учасника повинно містити: умови застосування процедури закупівлі; посилання на експертні, нормативні, технічні та інші документи, що підтверджують наявність умов застосування процедури закупівлі (ст. 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель»).

Частина 2 ст. 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель» передбачає вичерпний перелік випадків застосування процедури закупівлі в одного учасника: закупівлі творів мистецтва або закупівлі, пов'язаної із захистом прав інтелектуальної власності, або укладення договору про закупівлю з переможцем архітектурного чи мистецького конкурсу; відсутності конкуренції (у тому числі з технічних причин) на товари, роботи чи послуги, які можуть бути поставлені, виконані чи надані тільки певним постачальником (виконавцем), за відсутності при цьому альтернативи; нагальної потреби у здійсненні закупівлі у зв'язку з виникненням особливих економічних чи соціальних обставин, які унеможливають дотримання замовниками строків для проведення процедур конкурсних торгів, зокрема пов'язаних з негайною ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також наданням у встановленому порядку Україною гуманітарної допомоги іншим державам; якщо замовником було двічі відмінено процедуру закупівлі через відсутність достатньої кількості учасників; потреби здійснити додаткову закупівлю у того самого постачальника з метою уніфікації, стандартизації або забезпечення сумісності з наявними товарами, технологіями, роботами або послугами, якщо заміна попереднього постачальника (виконавця) робіт, надавача послуг) може призвести до несумісності або виникнення проблем технічного характеру, пов'язаних з експлуатацією та обслуговуванням; закупівлі товарів на товарних біржах; закупівлі товарів у разі припинення господарської діяльності, зокрема внаслідок банкрутства, за домовленістю з кредиторами; необхідності проведення додаткових будівельних робіт, не включених у початковий проект, але які стали через непередбачувані обставини необхідними для виконання проекту за умови, що договір буде укладено з попереднім виконавцем цих робіт, якщо такі роботи технічно чи економічно пов'язані з головним договором.

Загальний строк для визначення переможця процедури закупівлі в одного учасника не повинен перевищувати п'яти днів з дня опублікування у державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель. Замовник акцептує пропозицію за результатами застосування процедури закупівлі в одного учасника в день визначення переможця. Замовник має право укласти договір про закупівлю за результатами застосування процедури закупівлі в одного учасника у строк не раніше ніж через 14 днів з дня безоплатного опублікування у державному офіційному друкованому виданні з питань державних закупівель повідомлення про акцепт пропозиції за результатами застосування процедури закупівлі в одного учасника.

Процедура закупівлі в одного учасника не потребує погодження Уповноваженого органу, що сприяє значним зловживанням у цій сфері. Навряд чи можуть у цій галузі бути вагомішими чийсь слова, ніж думка колишнього Міністра економіки України Василя Цушка: «З чим я зіткнувся? У нас всі хочуть пройти не за процедурою відкритого тендера, всі хочуть пройти «погодження в одного виконавця». Закон дав індульгенцію злодіям. Ця індульгенція – «погодження в одного виконавця». А хто дає погодження? Працівники Міністерства економіки, департамент державних закупівель. І ось ми маємо з серпня щотижня по три виїмки документів правоохоронними органами. Чому? Бо відповідає не той, хто краде гроші, а той, хто дав погодження. Є серед працівників департаменту державних закупівель нечесні люди, але вони беруть хабарі від 1 % до 2 %. А все інше знімають ті, хто замовляють «в одного виконавця». Виконавці і розпорядники бюджету. У новому законі я зробив би тільки одну радикальну правку – заборонив би узгодження і покупку в одного виконавця»<sup>12</sup>.

Проаналізувавши положення Закону України «Про здійснення державних закупівель» слід зазначити, що процедури закупівлі в одного учасника потребують значного вдосконалення. Зокрема, необхідно повернути обов'язковість погодження процедури закупівлі в одного учасника Уповноваженим органом, як це було за попередньої редакції Закону.

На нашу думку, слід обмежити перелік випадків, за яких можливе застосування процедури закупівлі в одного учасника, виключивши з ч. 2 ст. 39 Закону України «Про здійснення державних закупівель» випадки: «закупівлі творів мистецтва або закупівлі, пов'язаної із захистом прав інтелектуальної власності, або укладення договору про закупівлю з переможцем архітектурного чи мистецького конкурсу; відсутності конкуренції (у тому числі з технічних причин) на товари, роботи чи послуги, які можуть бути поставлені, вико-

нані чи надані тільки певним постачальником (виконавцем), за відсутності при цьому альтернативи та якщо замовником було двічі відмінено процедуру закупівлі через відсутність достатньої кількості учасників».

Як загальний висновок слід зазначити, що існуючі в Законі України «Про здійснення державних закупівель» підходи та концепція врегулювання на законодавчому рівні питань здійснення закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, впорядкування та вдосконалення відповідних процедур не забезпечують досягнення задекларованої мети – створення конкурентного середовища у сфері державних закупівель, запобігання проявам корупції у цій сфері, розвиток добросовісної конкуренції, забезпечення раціонального та ефективного використання державних коштів. Вказане призводить до спотворення конкуренції, застосування корупційних схем під час здійснення відповідних процедур, подальшого штучного ускладнення відносин у цій сфері, додаткових витрат бюджетних коштів.

З огляду на викладене проведений аналіз видів та порядку проведення окремих процедур державних закупівель доводить необхідність встановлення правових і економічних засад здійснення вказаних процедур для забезпечення реального дотримання сучасних принципів державних закупівель та подальшої гармонізації національного законодавства щодо державних закупівель з нормами аналогічного міжнародного законодавства, зокрема Євросоюзу.

<sup>1</sup> Мельников В. В. Совершенствование механизма государственных закупок на основе повышения эффективности конкурсных торгов в Российской Федерации: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством» / Владимир Васильевич Мельников – М., 2005. – 182 с. – С. 20.

<sup>2</sup> Водов Н. Н. Экономическое значение публичных торгов / Н. Н. Водов. – СПб. : [б. в.], 1863. – 320 с. – С. 21.

<sup>3</sup> Беляневич О. А. Деякі питання правового регулювання проведення торгів / Беляневич О. А. // Вісник Вищого арбітражного суду України. – № 3. – 1999. – С. 181.

<sup>4</sup> Про визначення офіційного друкованого видання з питань державних закупівель, міжнародного інформаційного видання з питань державних закупівель та веб-порталу Уповноваженого органу з питань закупівель: наказ Міністерства економіки України від 28.07.2010 року № 932 [Електронний ресурс]/ сайт Міністерства економічного розвитку та торгівлі – Режим доступу: [http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=150592&cat\\_id=116916](http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=150592&cat_id=116916)

<sup>5</sup> Шерстобітов О. В. Торги як спосіб укладання договору / О. В. Шерстобітов // Актуальні проблеми держави і права. – 2007. – Вип. 31. – С. 258; Беляневич О. А. Деякі питання правового регулювання проведення торгів / Беляневич О. А. // Вісник Вищого арбітражного суду України. – № 3. – 1999. – С. 181; Голубева Н. Ю. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н. Ю. Голубева. – О., 2005. – 22 – С. 12.

<sup>6</sup> Міняйло О. І. Державні закупівлі товарів і послуг у системі регулювання національної економіки: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством»/ О. І. Міняйло. – К., 2011. – 21 с.– С. 11.

<sup>7</sup> Мельник О. С. Методичні підходи до оцінки пропозицій учасників торгів у сфері державних закупівель / О. С. Мельник // Інформаційний бюлетень «Редукціон». – 2011. – № 6. – С. 5.

<sup>8</sup> Там само. – С. 6.

<sup>9</sup> Коментарі до Закону України «Про здійснення державних закупівель» // Державні закупівлі в Україні. – 2010. – № 7 (73). – 52 с. – С. 41.

<sup>10</sup> Мельник О. С. Удосконалення процедури проведення попередньої кваліфікації учасників торгів при здійсненні державних закупівель / О. С. Мельников // Інформаційний бюлетень «Редукціон». – 2011. – № 4. – С. 4.

<sup>11</sup> Мельник О. С. Вказана праця – С. 5.

<sup>12</sup> Урядовий кур'єр // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukurier.gov.ua>

#### Резюме

У статті досліджуються особливості правового регулювання процедур державних закупівель в Україні.

**Ключові слова:** процедури державних закупівель, конкурентні процедури, неконкурентні процедури.

#### Резюме

В статье исследуются особенности правового регулирования процедур государственных закупок в Украине.

**Ключевые слова:** процедуры государственных закупок, конкурентные процедуры, неконкурентные процедуры.

#### Summary

The article investigates the peculiarities of legal regulation of public procurement procedures in Ukraine.

**Key words:** public procurement, competitive procedures, not competitive procedures.

Отримано 26.09.2012